

3. Історія декоративного мистецтва України: у 5 т. / Є. Архипова. Київ : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2007. Т. 1: Від найдавніших часів до пізнього середньовіччя, 2010. 476 с.

4. Павлуцький Г. Історія українського орнаменту. Київ, 1927. 38 с. URL: http://catalog.dnabb.org/ViewerJS/?fbclid=IwAR03VPjhR7KD-0s_WjtwMpc0vXYMgt9ld2zyppXbY5MVkvK38Tn_3BtQ6Uw#/irbis64r_14/rk1/cards/22753.

5. Тітор Д., Шостак В. Еволюція форм та символіка орнаментів української вишивки. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 68, том 2, 2023. С. 125–133.

Бондар Тетяна

*кандидатка філософських наук, доцентка,
завідувачка кафедри філософії і економіки освіти
Полтавської академії неперервної освіти
ім. М. В. Остроградського
(м. Полтава)*

ВИКОРИСТАННЯ КОГНІТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ГУМАНІСТИЧНО-КОМПЕТЕНТІСНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ

Зміна освітніх парадигм та продукованих ними стратегій мислення, освітніх цілей і, відповідно, методологічного та технологічного інструментарію, актуалізує потребу у комплексному і багатоаспектному аналізі як потенційних наслідків таких змін, так і перспективних шляхів, що відкривають нові можливості для індивідуалізації навчання, розвитку адаптивності й когнітивних здібностей учасників освітнього процесу.

Зважаючи на те, що освітня парадигма безпосередньо впливає на освітні програми, визначаючи їх цілі та результати, а також зміст і структуру, пропонуючи різні підходи до організації та подання інформації, а отже – різні методи, стратегії й способи полегшення навчання (див.: [3, с. 151]), питання вибору цих методів і стратегій є актуальним і практичним.

Перспективними у цьому контексті нам вбачаються підходи та методики, пропонувані сучасним когнітивним менеджментом – напрямом, що зорієнтований на управління пізнанням, навчанням, розвитком, використання сучасних стратегій і методик кращого сприйняття і засвоєння інформації, підвищення рівня когнітивних здібностей особистості, її мислення [2, с. 15].

І попри неоднозначність у трактуваннях взаємозв'язків і впливів різних парадигм в освіті (див., наприклад, перелік класифікацій парадигм: [1, с. 32]), їх порівняння і навіть визначення опозицій та пріоритетності (як, приміром, протиставлення когнітивно-інформаційної й компетентнісної парадигм із

особистісною і культурною [4, с. 394]), ефективні навчальні стратегії займають безумовно важливе місце за різних підходів.

Спрямування, що пропонується гуманістично-компетентнісною освітньою парадигмою (орієнтація на унікальність кожної особистості, її цінності, інтереси, важливість самореалізації й формування ключових навичок) абсолютно не суперечить підходам когнітивного менеджменту, який акцентує увагу на індивідуалізації навчання, управлінні пізнавальною діяльністю, навчальними стратегіями і когнітивними можливостями людини (розвиток мислення, уваги, пам'яті, сприйняття та засвоєння інформації, формування «вміння вчитись»).

У цих двох концептах бачимо багато спільного у ціннісних установках та баченні кінцевої мети навчання – розвитку особистості, індивідуалізації, якості навчання. Це логічно, адже, знаходячись на перетині менеджменту, когнітивістики, нейропедагогіки та дидактики, когнітивний менеджмент включає в себе сучасні психологічні та нейронаукові підходи й інструменти для розуміння й удосконалення процесів мислення і навчання [2, с. 16–17], таким чином оптимізуючи процес розвитку компетентностей та ефективність навчання в цілому.

Перспективні точки дотику і можливості використання інструментарію сучасного когнітивного менеджменту для підвищення ефективності навчального процесу в гуманістично-компетентнісній парадигмі знаходимо у різних напрямках. Адже когнітивний менеджмент не тільки фокусується на збільшенні особистісного потенціалу, підкреслюючи важливість розвитку знань, навичок та компетенцій, але й надає інструменти для розуміння пізнавальних процесів, побудови дієвих навчальних стратегій та самовдосконалення:

- пропонує різноманітні техніки і способи подачі, опрацювання, конспектування та запам'ятовування інформації (візуальні нотатки, скрайбінг, інтелект-карти тощо), працює з когнітивними навантаженням, регулює обсяги інформації для уникнення перевантаження учнів;
- використовує активні форми роботи та зорієнтований на розвиток критичного, креативного, дивергентного типів мислення (аналіз кейсів та дебатів у навчальних заняттях, використання методик ТРОВЗ та Р4С М.Ліпмана тощо);
- виходячи з факту нейропластичності мозку, пропонує різні методи і прийоми тренування когнітивних здібностей (пам'яті, уваги, уяви), використовує методи управління увагою (наприклад, техніки майндфулнес для концентрації учнів на завданні та інші);
- базуючись на знаннях з нейропедагогіки та результатах дослідження провідних форм отримання й опрацювання інформації, а також схильностей особистості, допомагає у побудові індивідуальних освітніх траєкторій, використовує цифрові інструменти (наприклад, платформи для адаптивного

навчання) для персоналізації освітнього процесу під когнітивні особливості учнів;

- зосереджує увагу на створенні сприятливого робочого/навчального середовища й умов, які сприяють ефективному навчанню (елементи й прийоми тайм-менеджменту, самоорганізації, поведінкового дизайну, ергономіки);

- використовується як інструмент розвитку автономії та саморегуляції (формування метакогнітивних навичок – уміння планувати та оцінювати своє навчання, використовувати рефлексивні щоденники, чек-листи і самооцінювання);

- впливає на емоційний інтелект та мотивацію (підтримка позитивної мотивації студентів та учнів через розуміння власного прогресу, використання прийомів стрес-менеджменту та інших методів стишення нервової системи в складних ситуаціях, використання коучингових технік у навчальному процесі для підтримки учнів).

Розуміння сучасного інструментарію когнітивного менеджменту і володіння ним дозволяють як викладачам, так і здобувачам освіти певною мірою мінімізувати негативні наслідки від інформаційного перевантаження. Саме через таке інформаційне перевантаження дослідники б'ють на сполох, фіксуючи, що воно «блокує афективно-емоційну сферу особистості, перешкоджає адекватному, цілісному сприйняттю дійсності, входженню в емоційний контакт з нею», фактично домінуванням інформації витісняючи емоційний світ особистості, її творчий потенціал та продуктивне мислення [4, с. 394], що призводить до професійного вигорання та погіршення якості освітнього процесу.

Ще один важливий аспект когнітивного менеджменту – це формування особистісного ставлення до одержуваної освіти. Йдеться не лише про розуміння важливості освіти, а й про активну участь у навчальному процесі, мотивацію до навчання, вміння самостійно здобувати знання та застосовувати їх на практиці. Це складний процес, який охоплює розвиток у людини ціннісного ставлення до знань, навчання, самовдосконалення, її активність і мотивацію, критичне і креативне мислення. Важливим стимулом до формування такого ставлення часто стає ситуація успіху, яка виникає внаслідок опанування й продуктивного використання підходів та методик когнітивного менеджменту.

Тож можемо стверджувати, що когнітивний менеджмент пропонує потужний інструментарій для реалізації гуманістично-компетентнісної парадигми в освіті. Завдяки йому студенти й учні отримують не лише знання, але й розвивають навички ефективного навчання, критичного мислення та саморегуляції. Інтеграція когнітивного менеджменту в освітній процес та гармонійне поєднання когнітивних і гуманістичних підходів дозволяє створити середовище, яке сприяє всебічному розвитку особистості та здатності до навчання впродовж життя.

Список використаних джерел :

1. Батечко Н., Михайліченко М. Еволюція освітніх парадигм у сучасному науковому дискурсі. *ОСВІТОЛОГІЯ*. 2020. №9. С. 29–37. URL: <https://doi.org/10.28925/2226-3012.2020.9.4>
2. Бондар Т. О. Когнітивний менеджмент для сучасного педагога: інструментарій у часи невизначеності. *Імідж сучасного педагога*. 2024. №3(216). С. 14–19. URL: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-3\(216\)-14-19](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-3(216)-14-19)
3. Mokyak V., Tarielko, S. Поняття та зміст освітньої парадигми. *Педагогічні науки*. 2023. №81. С. 148–154. URL: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2023.81.289409>
4. Radchuk H., Adamska Z., Oliynyk M., Chopyk, S. Paradigms in Modern Higher Education Development. ATEE 2020 – Winter Conference. Teacher Education for Promoting Well-Being in School. Suceava, 2020. URL: <https://doi.org/10.18662/lumproc/atee2020/26>

Борисенко Надія

*кандидатка педагогічних наук, доцентка, старша викладачка
кафедри технологічної і професійної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
(м. Глухів)*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОРНАМЕНТІВ УКРАЇНСЬКОЇ ВИШИВКИ В СУЧАСНОМУ ДИЗАЙНІ

Упровадження українських традиційних технік декоративно-ужиткового мистецтва в дизайн сучасних виробів набуває популярності як на світовому, так і на внутрішньому ринку. Збільшується кількість дизайнерів, котрі намагаються модифікувати, трансформувати або адаптувати етнічні мотиви під сучасну моду.

Актуальність етнічного стилю в одязі простежується в колекціях українських і закордонних дизайнерів протягом кількох років. Жан Поль Готьє, французький дизайнер, першим зробив вишиванку частиною світової моди. Джон Гальяно, артдиректор Dior, створив колекцію одягу, в якій переважали червоні, білі та чорні кольори. Різні частини костюму були оздоблені вишивкою.

Гуссі використовували різноманітні мотиви української вишивки в одній зі своїх колекцій. Орнаменти були дуже схожими на орнаменти Поділля й Гуцульщини. Базою однієї з колекцій Valentino були вишиті сорочки, сукні, верхній одяг, що повторювали стиль гуцульських жилетів.

Dolce & Gabbana розробили онлайн-проект, спрямований на підтримку важливих сімейних цінностей. Його ілюстрували зображенням української родини, убраної в національний одяг. Sportmax, італійський бренд, використовував широкі орнаменти, що подібні до борщівської вишивки, у своїх колекціях.